

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Klimaatvisie gemeente Utrecht

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

25 april 2023 / projectnummer: 3704

1 Advies over het MER in het kort

De gemeente Utrecht wil in 2050 klimaatneutraal zijn en werkt deze ambitie uit in een klimaatvisie. Onderdeel van de visie is het in beeld brengen van geschikte locaties voor het opwekken van duurzame energie. In een milieueffectrapport (MER) zijn voor verschillende mogelijk geschikte locaties de effecten van windturbines, zonnepanelen en geothermische installaties op de omgeving onderzocht. De Commissie adviseert, op verzoek van de gemeenteraad, over de volledigheid en juistheid van het MER.

Wat staat in het MER?

Het MER beschrijft voor een aantal gebieden de mogelijke gevolgen op de omgeving van zonnepanelen, windturbines en geothermie. Deze gebieden staan op een kaart op de volgende pagina (figuur 1). In het MER staat dat er geen zoekgebieden zijn waar helemaal geen negatieve effecten op de omgeving te verwachten zijn. Er zijn wel maatregelen te bedenken om de effecten te verminderen, zoals windturbines of panelen op een andere plek binnen het zoekgebied plaatsen.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER geeft een vrij volledig beeld van de te verwachten gevolgen voor de omgeving. Het is een uitgebreid document met gedegen onderzoeken. **Desondanks signaleert de Commissie bij de toetsing van het MER dat op twee punten nog belangrijke informatie ontbreekt.** Het aanvullen van de punten is essentieel om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over de klimaatvisie. Het gaat om het volgende:

- **Effecten voor vogels en vleermuizen nog onvoldoende beschreven.** Gebruik de provinciale windturbinerisicokaarten om de (mogelijke) effecten op vogels en vleermuizen vollediger te beschrijven.
- **Effecten windturbines en zonnevelden op landschap nog onvoldoende beschreven.** Maak realistische visualisaties van windturbines en zonnevelden om de landschappelijke impact inzichtelijker te maken.

De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over de klimaatvisie. In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

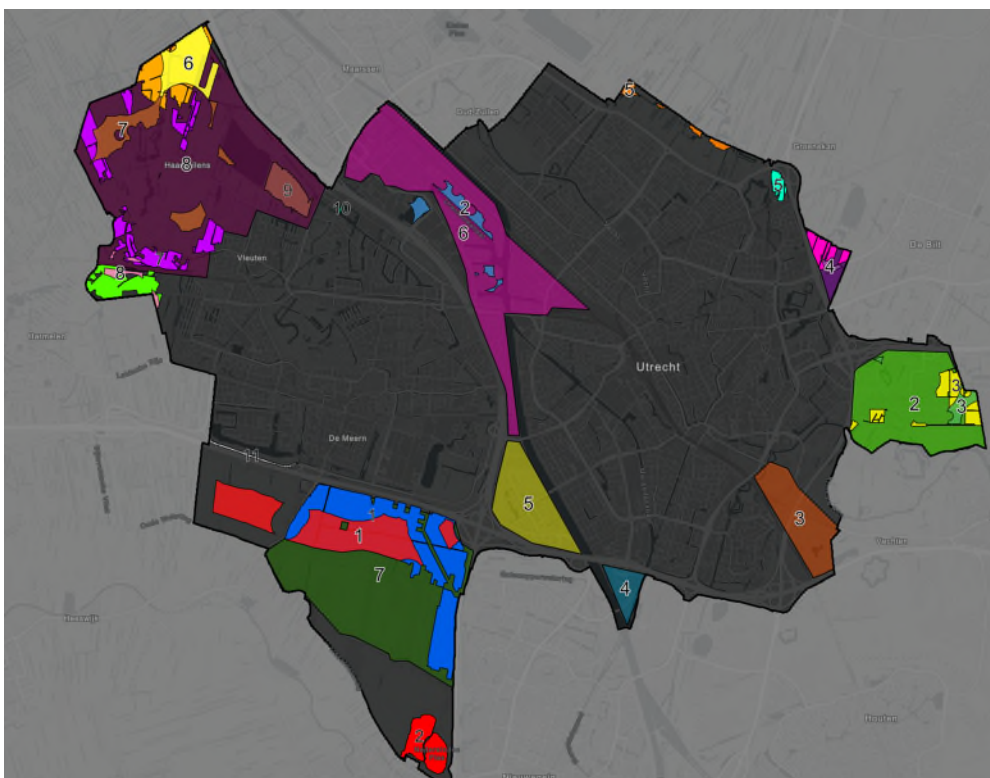
Aanleiding MER

De Utrechtse klimaatvisie geeft een kader voor vervolgbesluiten over de energietransitie. Het beschrijft hoe de gemeente de energietransitie wil versnellen. Onderdeel hiervan is ruimte bieden aan het opwekken van elektriciteit en warmte met zonne- en windenergie en geothermie. De gemeente stelt een planMER op zodat het milieubelang een volwaardige rol speelt bij de besluitvorming over de klimaatvisie. Het MER gaat in op de kaderstellende beleidsuitspraken over de m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten uit de visie, namelijk het plaatsen van windturbines, zonneparken en geothermie.

Rol van de Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag - in dit geval de gemeenteraad van Utrecht - besluit over de klimaatvisie.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3704 op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

Figuur 1: overzichtkaart met daarop de verschillende zoekgebieden voor zonne-, windenergie en geothermie. Bron: Digitaal MER (www.planmerenergievisieutrecht.nl).

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe. Haar adviezen voor de op te stellen aanvulling zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door gemeenteraad. In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Scope van het MER en vervolgproces

Het MER is bedoeld om alle mogelijke gevolgen voor de omgeving van de (genoemde activiteiten in de) Klimaatvisie van de gemeente Utrecht in beeld te brengen. De Commissie constateert dat het MER alleen ingaat op de mogelijke gevolgen van zonnepanelen en windturbines en van warmte uit geothermische bronnen. De Commissie heeft de Klimaatvisie niet van de gemeente ontvangen en kan daarom niet beoordelen of het MER een volledig beeld geeft van alle potentiële aanzienlijke milieueffecten als gevolg van de Klimaatvisie. Daarom benadrukt de Commissie dat haar advies zich beperkt tot de aspecten zoals die zijn opgenomen in het MER.

Het MER bevat nog geen voorkeursalternatief en ook geen beschrijvingen van hoe die keuze plaats gaat vinden en hoe alternatieven uitgewerkt gaan worden. De Commissie beveelt, wellicht ten overvloede, aan om een eenduidig en transparant vervolgproces te doorlopen, zodat voor alle belanghebbenden en betrokkenen de keuzes duidelijk zijn. Richt daarvoor een goed participatieproces in.

2.2 Effecten voor vogels en vleermuizen nog onvoldoende in beeld

Het MER en de bijlagen gaan uitgebreid in op de effecten van de opwekking van wind-, zonne-energie en geothermie op beschermde soorten. Voor vogels en vleermuizen zijn de effecten bepaald aan de hand van de gemeentelijke natuurwaardenkaart. Deze kaart werkt met de aanwezigheid van soorten¹, maar houdt geen rekening met ecologische functies van leefgebieden (zoals foerageren, broeden en rusten) en aanwezige aantallen. De natuurwaardenkaart is daarmee te grof om per locatie de risico's voor de beschermde soorten te vergelijken. Juist voor verkennende effectbeoordelingen, zoals bij een planMER, bestaan gevoeligheidskaarten voor vogels en vleermuizen² van de provincie Utrecht.

Uit deze provinciale gevoeligheidskaarten blijkt dat in de noordwestelijke zoekgebieden (Ockhuizen en Haarzuilens) vogels kwetsbaar zijn voor windturbines. Daarnaast zijn er in deze gebieden ook effecten te verwachten op kwetsbare vleermuissoorten. Zo komt bijvoorbeeld de Tweekleurige vleermuis in het gebied rond Haarzuilens en Ockhuizen voor. In het MER is voor de biotoop 'bomen, bos en struiken' bij Haarzuilens een negatief effect te zien. Bij andere biotopen en zoekgebieden wordt het effect minder groot geacht. Dit lijkt de Commissie niet juist, immers ook in andere biotopen (en zoekgebieden) komen de kwetsbare vleermuissoorten voor. Door de provinciale gevoeligheidskaarten te gebruiken wordt de effectbepaling verbeterd. Onderzoek ook mitigerende maatregelen om negatieve effecten te voorkomen of te beperken.

De Commissie vindt het essentieel voor het besluit dat de mogelijke effecten voor vogels en vleermuizen op een goede manier worden onderzocht. Ze adviseert om daarvoor de provinciale gevoeligheidskaarten voor windturbines bij het onderzoek te betrekken. Onderzoek bij mogelijke negatieve effecten welke maatregelen mogelijk zijn om effecten op vogels en vleermuizen te voorkomen of te beperken.

In het MER staat dat er met name tijdens de aanlegfase mogelijk sprake kan zijn van additionele stikstofdepositie.³ De Commissie beveelt aan om in de vervolgprocedures, tijdens de projectfasen, de mogelijke effecten hiervan op natuurgebieden te onderzoeken. Als er effecten kunnen optreden, onderzoek dan ook mitigerende maatregelen.

¹ Terzijde kan worden opgemerkt dat de scheiding in zwaar en licht beschermde soorten niet strookt met de indelingen bij de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Het aantal vastgestelde soorten kan bovendien een weerspiegeling zijn van 'waarnemingen in het voorbijgaan' en niet van reproduceerbaar onderzoek.

² Zie: <https://utrecht.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=5d58eed20bda46278edeb89e5754ac97>.

³ Zie onder andere pagina 8 van Bijlage A – Ecologie. De daar genoemde vrijstelling van stikstofdepositie door aanlegactiviteiten is inmiddels vervallen.

2.3 Visualiseer impact op cultureel erfgoed (inclusief landschap)

De gemeente Utrecht heeft veel waardevolle landschappen en erfgoed. Zo ligt het noorden en oosten van de stadsrand grotendeels in de provinciale Cultuurhistorische Hoofdstructuur (militair erfgoed) en in het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. In het westen ligt een historische buitenplaatszone die samenvalt met het Rijksbeschermdorp Haarzuilens. De Commissie onderschrijft het belang hiervan en een goede landschappelijke beoordeling is daarom onmisbaar. Het voornemen om de erfgoedlocaties ten (noord)oosten van Utrecht verder te onderzoeken door middel van een Heritage Impact Assessment lijkt de Commissie erg waardevol. Ze beveelt aan de resultaten hiervan te betrekken bij de effectbeoordeling van het aspect cultureel erfgoed⁴ in het MER.

Visualisaties wind en zon

In het MER heeft een globale landschappelijke beoordeling plaatsgevonden. Er zijn verschillende afstandsnormen tot cultuurhistorische elementen gehanteerd en de beoordeling is vooral gebaseerd op vigerend beleid. Bijlage B van het MER ('Afbakening landschappelijke analyse') is niet specifiek gericht op de zoeklocaties, maar geeft een globale beschrijving van de landschapstypen met een algemeen referentiebeeld.

Door windturbines en zonnevelden te visualiseren, wordt de landschappelijke impact concreter. Dit is vooral van belang vanwege:

- de aanwezigheid van (zeer) waardevolle cultuurlandschappen;
- het duidelijk maken van de zichtbaarheid voor de omgeving⁵;
- de onderbouwing voor het 'effect op de landschappelijke waarden'⁶.

De Commissie vindt het essentieel voor het besluit dat de landschappelijke impact goed zichtbaar is. Maak daarom realistische (3D-)visualisaties van verschillende zoeklocaties⁷. Doe dat voor locaties die liggen in waardevolle cultuurlandschappen, het UNESCO Werelderfgoed Hollandse waterlinies en voor kleinschalige gevarieerde landschappen (ten opzichte van een grootschalig landschap).

2.4 Leefbaarheid: onderbouw keuze voor geluidscontouren

Het MER hanteert heldere criteria voor de aspecten geluid, slagschaduw en veiligheid. De conclusies zijn overzichtelijk gepresenteerd. De Commissie heeft wel een opmerking bij de keuze voor de geluidcontouren rond windturbines. De gehanteerde waarden van 44 en 50 dB (L_{den}) zijn ongebruikelijk⁸ en de keuze, met name voor 50 dB, wordt niet onderbouwd. De Commissie beveelt daarom aan toe te lichten waarom deze geluidcontouren zijn gekozen.

⁴ In het MER is dit opgedeeld in de aspecten 'landschap en cultuurhistorie' en 'archeologie'.

⁵ In het MER is 'zichtbaarheid' niet als criterium meegenomen voor de zonnevelden. Zonnevelden zijn, afhankelijk van de landschappelijke inpassing, mogelijk ook zichtbaar vanuit de (wijde) omgeving.

⁶ Uit het MER blijkt dat er minder negatieve landschappelijke effecten zijn voor kleinschalige landschappen dan voor grootschalige open landschappen. Maar uit de landschapsanalyse blijkt dat juist deze kleinschalige landschappen veel landschappelijke en cultuurhistorische waarden hebben.

⁷ Omdat nog geen concrete plekken voor windturbines zijn bepaald is het voor de hand liggend om voorbeeldopstellingen of -visualisaties te maken binnen het betreffende landschap in de verschillende zoekgebieden. Doe dit voor de beoogde aantallen turbines en oppervlakten aan zonnevelden.

⁸ Na het vervallen van de normstelling voor geluid (Activiteitenbesluit) worden meestal de geluidcontouren van 45 dB (WHO) en 47 dB (vervallen norm) L_{den} gehanteerd met waarden daar 5-10 dB(A) onder.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Wouter Berendsen MSc (secretaris)

ir. Peter van der Boom MA

dr. Theo Fens

ing. Caspar Slijpen

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

ing. Rob Vogel

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Klimaatvisie gemeente Utrecht.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het plaatsen van windturbines, zonnepanelen en het benutten van aardwarmte. Daarom is een planMER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van Utrecht.

Initiatiefnemer besluit

College van Burgmeester en Wethouders van Utrecht.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3704](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

